

ANTİK YUNAN VE MISIR MİTOLOJİLERİNDEN ORTAK TEMSİLLER: İO MİTİNİN PLASTİK SANATLARA YANSIMASI

COMMON REPRESENTATIONS IN ANCIENT GREEK AND EGYPTIAN MYTHOLOGY: REFLECTIONS OF THE MYTH OF IO IN PLASTIC ARTS

Araştırma Makalesi / Research Article
Çift Kör Hakemlik / Double-Blind Review
Benzerlik Denetimi / Similarity Check: intihal.net

Ece YÜCEL¹

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yenice Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, Çanakkale, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-0196-7593

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: eceyucel@comu.edu.tr

ÖZ

İo ve İsis arasındaki ilişki, Yunan ve Mısır kültürlerini ortak paydada buluşturan bir anlatının ürünüdür. İo miti, Antik Yunan'a dair birçok farklı kaynaktan karşımıza çıkmaktadır. Yunan mitolojisinde Hera Tapınağı'nın rahibelerinden biri olan İo, Zeus'un ona ilgisi nedeniyle ceza olarak bir ineğe dönüştürülür, uzun bir yolculuk sonucunda Mısır'a varır ve burada Zeus'tan Epaphos adında bir erkek çocuk dünyaya getirir. Genç boğa Epaphos Memphis'in Apis boğasıyla, annesi İo da Tanrıça İsis ile özdeşleştirilir. Sanatçıların ilgisini çeken İo miti, her iki uygarlığın sanat eserlerinde doğrudan ya da dolaylı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eserler, İo'nun Tanrıça İsis'e dönüşümünün ve iki uygarlığın ortak inanç sisteminin görsel kanıtları niteliğindedir. Yunan ve Roma Uygarlıklarında karşımıza çıkan İsis tapınakları ve Apis boğa heykelleri Mısır inançlarının tüm Akdeniz'e yayıldığını gösterirken antik yazın ve resimler ortak mitolojik betimlerin sanat aracılığıyla aktarıldığını göstermektedir. Bu çalışma, Tanrıça İsis ile özdeşleştirilen İo miti aracılığıyla Yunan ve Mısır uygarlıklarının ortak inanışlarını, edebi kaynaklardan yola çıkarak plastik sanatlara yansımaları üzerinden inceleyen nitel bir araştırmadır. Çalışmanın amacı, mitosların sanatta temsili ve kültürlerarası etkileşiminin plastik sanatlar üzerine yansımalarını ve farklı sanatçıların bakış açılarıyla ortak temaların nasıl şekillendiğini derinlemesine araştırmaktır. Çalışmada sosyal bilimlere yönelik araştırma yöntemlerinden konuya ilişkin literatür taraması ve eser inceleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

ABSTRACT

The relationship between Io and Isis is a product of a narrative that unites Greek and Egyptian cultures. The myth of Io appears in many different sources related to Ancient Greece. Io is one of the priestesses of Hera's Temple in Greek mythology and she is transformed into a cow as a punishment for Zeus's affection for her. After a long journey, she arrives in Egypt and gives birth to a son named Epaphos by Zeus. The young bull Epaphos is identified with the Apis bull of Memphis and his mother Io with the goddess Isis. The myth of Io which has attracted the attention of artists, appears directly or indirectly in works of art of both civilizations which serve as visual evidence of Io's transformation into the goddess Isis and shared beliefs. Temples of Isis and the Apis bull statues of Greek and Roman civilizations show that Egyptian beliefs spread throughout the Mediterranean and shared mythological depictions were transmitted through art. This study is qualitative research that examines the shared beliefs of Greece and Egypt through the myth of Io, identified with Isis and their reflections in the visual arts based on literary sources. The aim of the study is to investigate in depth the representation of myths in art and the expression of intercultural interaction in plastic arts and how common themes are shaped by the perspectives of different artists by using literature review and iconographic analysis as research methods in the social sciences.

Atıf/Citation: Yücel, E. (2026). Antik Yunan ve Mısır mitolojilerinden ortak temsiller: İo mitinin plastik sanatlara yansımaları. *ART7 Sanat ve İletişim Dergisi*, 5, 42-56.

1. GİRİŞ

Yunanca masal, hikâye anlamına gelen “mythos” ve söz anlamına gelen “logos” kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşturulan “Mythologia” kelimesi (Can, 2011, s. 17), M.Ö. 400 yılında Atinalı filozof Platon tarafından doğaüstü eylemleri diğerlerinden ayırmak için kullanılmak üzere ortaya atılmıştır (Cotterell ve Storm, 2011, s. 12). Yazılı kaynakları arasında yüzyıllar bulunmasına rağmen tutarlı bir evren sunan antik mitoloji anlatıları, ilk Yunan masalcılarının, tanrıların dünyasını hafızalarında tutarak bu mitleri ayrıntılarıyla aktarmaya devam etmeleri sayesinde korunmuştur. Yunanların inandıkları tanrı, tanrıça ve kahramanların maceralarını ve yaşayışlarını anlatan mitolojiyi incelerken insanlığın yüzyıllardır kendi yaratılışının üzerine düşünmesinin sonuçları da karşımıza çıkmaktadır. Yunan mitolojisine göre insanlardan önce tanrılar yaratılmıştır. İnsan görünümünde olan bu tanrılar insanlar gibi yeteneklere ve kusurlara sahiptir. Yunanlar, tüm bu mitleri etkileşim halinde oldukları Mısırlılar, Asurlular, Fenikeliler gibi diğer uygarlıklardan almıştır (Hansen, 2017, s. 13). Yunan tanrılarının hayatlarını anlatan, halkın kendi inançlarını katarak süslediği, nesilden nesile, inançtan inanca aktarılarak çoğalmasını ve yayılmasını sağladığı mitler derin sembolik anlamlar taşırlar.

Zengin mitlere sahip Antik Mısır mitolojisi, eski tarihlerden bu yana farklı kültürlerle etkileşim içerisinde. Tarih öncesi çağlar ve Mısır tarihi arasındaki eşikte karşılaşılan tanrı ve tanrıçalar kişilere, imgeler ise mitosun olağanüstü varlıklarına dönüşmüşlerdir. Firavunlar dünyasının Mısır’ı, mitoslar ve ritüeller ile çevrilidir. Antik Mısır mitolojisi, diğer uygarlıkların mitolojilerine göre daha karmaşıktır ve masal niteliği taşıyan efsanelere sahiptir (Sadıkoğlu, 2007, s. 46). Çok tanrıcılık ve insan biçiminde tanrılar sadece Yunanlara ait değildir, antik toplumların ayırt edici özelliklerindedir. Diğer çok tanrılı inançta sahip halklar gibi Yunanlar da diğer uygarlıkların tanrılarını farklı isimlerle adlandırarak onlara tapmışlar ve kendi tanrılarını diğer ulusların tanrılarıyla özdeşleştirmişlerdir (Hansen, 2017, s. 25). Ortak mitleri benimsemelerine yol açan bu tutum, zamanla farklı kültürlerin ortak tanrılara tapınmalarını ve bu tanrılara dair mitlere inanmalarını sağlamıştır. Bu mitlerden biri de Mısır ve Yunan uygarlıklarının ortak temsili olan İo mitidir.

Argos kentinde yer alan Hera Tapınağı’nın rahibesi olan İo, Argos’un ilk kralı İnakhos’un kızıdır. Bir bulut biçimine girerek İo ile beraber olan Zeus, karısı Hera ondan hesap sorunca onları inkâr eder ve İo’yu Hera’nın gazabından korumak için bembeyaz bir ineğe dönüştürür. Hera bu yalana inanmış gibi görünerek Zeus’tan ineği kendisine hediye etmesini ister ve İo’nun başına yüz gözlü Argos’u bekçi diker. Argos, uyuduğu anlarda bile elli gözüyle İo’yu gözlerken Zeus, bir zeytin ağacına bağlı bekleyen İo’yu kurtarmak için Hermes’i görevlendirir. Hermes, Argos’u öldürür, yüz gözü ise Hera’nın kutsal hayvanı olan tavus kuşunun kuyruğuna yerleştirilir. Bu arada kaçan İo’nun peşine Hera bir at sineği takar. İo, çılginca kaçarken sinek onu kovalamış; böylece İo, birçok denizi aşarak pek çok ülke dolaşmıştır. Geçtiği ilk deniz İyonya, ilk boğaz da “İnek Geçidi” anlamına gelen “Bosphorus” adını alır. Sonunda Nil nehri kıyılarına varan İo, Zeus tarafından tekrar insana dönüştürülür ve Mısır’da Epaphos isimli Zeus’tan olma oğlunu doğurur (Cömert, 2025, s. 30). Yunan ve Mısır mitolojilerinin ortak tanrıçası olan İo’nun hikâyesi, her iki uygarlığın sanat eserlerinde karşımıza çıkmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Antik Yunan mitlerinin, nesiller ve kültürlerarası aktarımını ve mitlerin plastik sanatlara yansımalarını inceleyen nitel bir araştırmadır. Araştırmanın amacı mitosların sanatta temsilinin ve kültürlerarası etkileşimin sanat yoluyla dışavurumunu ve farklı sanatçıların eserleri üzerinden plastik sanatlara yansımalarını derinlemesine araştırmaktır. Araştırmada üç adımlı metodoloji kurgulanmıştır. Öncelikle literatür taraması yapılarak, İo mitinin Antik dönem kaynaklarından bugüne Yunan mitolojisinde önemi, kültürler arası aktarımı ve etkileşimi araştırılmıştır. İkinci adımda Mısır mitolojisinden Tanrıça İsis ve Yunan mitolojisinden İo’nun, bu mit üzerinden benzerlikleri ve

farklılıkları araştırılmıştır. Üçüncü adımda ise bu farklılık ve benzerliklerin çeşitli uygarlıklarda, çeşitli sanatçıların eserlerine konu oluşu ve farklı sanatçıların bakış açılarıyla nasıl şekillendiği incelenmiştir. Bu inceleme esnasında Panofsky'nin ikonografik ve ikonolojik eleştiri yönteminden faydalanılmıştır. Panofsky'ye göre ikonografi, sanat eserlerinin konu ve anlamlarıyla ilgilenen sanat tarihinin bir koludur. Sanat yapıtı ancak parçası olduğu kültür ortamı içerisinde ele alınıp incelenerek tanımlanabilmektedir. Sanatçının esere yüklediği anlamı en açık şekilde okumak ise, ikonografik analiz ile mümkündür (Panofsky, 2012, s. 25). Araştırmada kullanılan görsel imgelerin çok katmanlı yapılarının ardındaki anlamı ortaya çıkarmayı amaçlayan yöntem, mitin sanatçıların farklı bakış açılarıyla eserlerinde nasıl yeniden şekillendiğini ortaya koymayı sağlamıştır. Sanatçıların mit ile kurduğu bağ ve kişilere yükledikleri anlam hem düşünsel hem de estetik açıdan bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır.

3. MİTOLOJİDE İO ANLATISI

Mitolojide İo hakkında çok çeşitli söylemler karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli kaynaklar incelendiğinde aynı hikâyenin farklı biçimlerde ele alındığı görülmektedir. Genel bir bakış açısı sunmak amacıyla başlıca kaynakları ve ardından yazarların konuyu nasıl aktardığını incelemek gerekmektedir. Argos kentinin Hera Tapınağı'nda bir rahibe olan İo, Okeanos'un oğlu ve daha sonraları kendi adını alacak ırmağın tanrısı olan Argos kralı İnakhos'un kızıdır. İo miti ile Yunan uygarlığının; Akdeniz uygarlığının inançlarını, bu inançlardan doğan efsaneleri, kökeni Mısır olan olguları kendine mal etme, kendi topraklarından doğmuş gibi gösterme çabası görülmektedir. Akdeniz'in doğusu ve batısı arasındaki çatışmayı gözler önüne seren İo miti, Herodot tarafından Asya ile Avrupa arasında yaşanan tüm savaşların başlangıcı olan kız kaçırma hikâyelerinin¹ ilk örneği olarak anlatılmaktadır (Erhat, 2007, s. 158). İo miti, Zeus ve Hera'ya tapınmayla yakından bağlantılı olan Argos'ta geçmektedir.

7. yy. şairi Hesiodos, bu mitin en eski kaynağı olan *Aegimius* isimli eserde Memphis'te "öküz gözlü boğa kızı" olarak anılan İo'nun kaçırılmasından bahsetmektedir (Kitat, 2025, s. 10). Klasik Yunan edebiyatında Aiskhylos'un *Zincire Vurulmuş Prometheus* eserinde İo ve Prometheus'un karşılaşmaları ve İo'nun Avrupa'dan Asya'ya kadar uzanan hikâyesi epik bir üslupla anlatılmıştır. İo, Prometheus'a peşindeki sinekten, Argos'un ölüsünün bile onu takip ettiğinden ve dolaşıp durmaktan bitip tükendiğinden yakınıdır. Zeus'a olan yakarışlarında ise kendisinden "inek boynuzları taktığın kız" olarak bahseder. Prometheus, İo'ya Mısır'da son bulacak yolculuğunun ayrıntılarını anlatırken kendisini kurtaracak olanın, İo'nun soyundan on kuşak sonra doğacak olan üçüncü oğul olduğunu, doğuracağı ilk çocuğun adının Epaphos olacağını ve Argos'ta bir kral soyunun ondan geleceğini anlatır (Aiskhylos, 2000, s. 22-37). Aiskhylos'un *Yalvaran Kadınlar* eserinde ise İo ve Zeus'un oğlu Epaphos ve ondan doğacak soy anlatılır (Aiskhylos, 2004, s. 4).

Yaşlı Plinius, *Doğa Tarihi* eserinde İo'nun geçtiği yerlerde yeni bitki türleri bittiğinden bahseder (Plinius, 2024, s. 96). Hellenistik dönemde Lycophron'un Troya Savaşı ve sonuçlarına dair bir öngörüü anlattığı *Alexandra* eserinde İo'nun kaçırılması gibi farklı detaylarla hikâyeyi zenginleştirdiği görülmektedir. Lycophron bu eserde, İo'nun Fenikeliler tarafından kaçırılmasıyla bir savaş başladığından, Argos kralının kızının, şehrin hükümdarıyla evlendirilmek üzere Mısır'da yer alan Memphis'e götürüldüğünden bahsetmektedir. Metinde mitin en yaygın versiyonuna işaret eden sıfatlar kullanıldığı görülür. İo, Memphis hükümdarı Osiris ile evlidir ve İsis ile özdeşleştirilmektedir. Bu metinde İo'nun oğlu Epaphos, İsis tarafından yaratılan Apis boğasına benzetilmektedir. Bu da İo'nun İsis ile özdeşleştirilmesini destekler niteliktedir. Lycophron'un ana kaynağı olan Herodot da iki tanrıçanın simgelerinin boynuz olmasına dikkat çekmektedir. Herodot, İsis'in heykelinin inek

¹ Paris'in Helen'i kaçırıp Troya savaşına sebep olması kastedilmektedir.

boynuzlarına sahip olan bir kadın biçiminde olduğunu aktarır ve Mısır'ın kutsal hayvanı olan ineğe benzeterek İo ile bağ kurar (Magnolo, 2022, s. 376).

Roma döneminde Ovidius *Dönüşümler* isimli eserinde Zeus'un İo'yu bir ineğe dönüştürmesini, İo'nun ağaç yapraklarıyla ve çimenlerle beslenerek geçen günlerini ve sonunda Hermes'in onu Argos'tan kurtarışını anlatır. Zeus'un İo'yu tekrar insana dönüştürmesinden sonra "keten giysili kalabalık" tarafından en ünlü tanrıça olarak tapınıldığını ve Zeus'un tohumundan olan oğlu Epaphos'un kentler boyunca dizi dizi tapınakların sahibi olduğunu anlatır (Ovidius, 2019, s. 42-47).

Antik Yunan şairi Nonnus'un, M.S. 5. yy.'da yazdığı düşünülen *Dionysiaca* adlı eserinde İo'dan "Nil'in yanından Epaphos ve kadim Caroesa tarafından başlatılan soyun geldiği gezgin düve²" olarak bahsedilmektedir (Kitat, 2025, s. 15). Homeros, *Odysseia* destanında bu hikâyedeki rolünden dolayı Hermes'e "Argos'un Katili" sıfatını vermiştir (Homeros, 2001, s. 144). *İlyada* destanında ise Hermes'ten "Argos'u öldüren yol gösterici" diye bahseder (Homeros, 2005, s. 93). Tüm bunlar mitin arkaik dönemden Roma dönemine uzanan süreç boyunca farklı kültürlerde yeniden yorumlandığını göstermektedir.

3.1. Mit Anlatısının Evrimi ve Kültürel Aktarımı

İo efsanelerine Argos dışında yerlerde de rastlanmaktadır ancak bu yerlerin Argos'tan gönderilen koloniler ya da Hera'ya tapınma ile birlikte bu mitin de taşınmasıyla ulaşılan yerler olduğu düşünülmektedir. Adını muhtemelen inek İo'dan alan ve İo'nun öldüğüne inanılan yerin yanı sıra Epaphos'u doğurduğu mağaranın da yer aldığı Euboea bu yerlere örnek gösterilebilir. Mitolojide İo ile bağlantılı yerlerden biri de Boğaz'ın adı İo'nun yüzerek geçmesinden aldığı bilinen Bizans'tır (Strabon, 2000, s. 224). Özellikle Trakya Boğazı ve Kimmer Boğazı'ndan yayılan bu hikâye ile birlikte Tarsus ve Antakya'da İo'nun yakınlarında bulunduğu ve Argos kolonilerinin burada olduklarını kanıtlar nitelikte anıtlar yer almaktadır (Strabon, 2000, s. 261). Özellikle Mısır'da yaşayan Yunanlar tarafından İo'nun Mısır'da olduğu, Epaphos'u burada doğurduğu ve böylelikle İsis'e tapınmayı başlattığı, Epaphos'un ise daha sonra Argos'a dönen Danaos soyundan gelen bir ailenin kurucusu olduğu iddia edilmektedir. İo, Argos'tan önce Molosis ve Dodona civarına gitmiş, oradan da denize yönelmiştir, bu denizin İyonya ismini almasını sağlamıştır. İo, kuzeyin bilinmeyen bölgelerinde uzun süre dolaştıktan sonra Prometheus'a ulaşır. Prometheus ona izlemesi gereken yolu anlatır. Türlü yolculuklardan sonra İo, Hint Boğazı'nı aşarak "güneş kuyusunun etrafında yaşayan siyah insanlar" ülkesine, Aethiops nehri üzerindeki Nil'e varır ve nehrin akışını takip ederek şelalelere ulaşır. Hikâyenin bu kısmından sonra İo ve İsis özdeşleşmiştir. Herodot, İsis'in Yunan Tanrıçası İo gibi inek boynuzlu bir kadın biçiminde tasvir edildiğini söylemektedir. İo'nun soyundan gelenler nesiller boyunca Doğu'yu yönetmişler, daha sonra Yunanistan'a dönmüşler ve Kadmos, Teb Hanedanını, Danaos ise Argos Hanedanını kurmuştur. İo'nun oğlu Epaphos, kutsal boğa Apis ile özdeşleştirilmiştir (Kitat, 2025, s. 11). İo efsanesine kutsallık katan bu mitin sonucunda Akdeniz'e yayılan, güney ve kuzey kıyılarına hükmeden bir kral soyu doğacaktır. İo'nun gezileri ve başkalaşımından sonra da gezilerinin devam ettiği fikri, İo miti kadar eskiye dayanmaktadır. Coğrafi bilgilerin artmasıyla birlikte bu gezilerin uzatıldığı ve şiirsel bir anlatımla aktarıldığı görülmektedir.

Antik Mısır mitolojisinde Yeryüzü Tanrısı Geb ile Gökyüzü Tanrıçası Hathor'un; Osiris ve Seth adındaki iki oğlu, İsis ve Nephthys adında iki kızı dünyaya gelir. Bir doğa tanrısı olan Osiris, Antik Mısır'ı uygarlaştırdıktan sonra tahtını kardeşi ve aynı zamanda karısı olan İsis'e bırakır (Sadıkoğlu, 2007, s. 49). İsis kültü, Roma İmparatorluğu'nda da karşımıza çıkmaktadır. Mısırlı olan İsis, İskenderiye'de merkezi bir figür haline gelmiş, Yunan ve Mısır dini gelenekleri arasında bir köprü kurmuştur. Bu kültürel yolculuk, Akdeniz çevresinde bir hareketlilik kazanmış, İspanya'dan Suriye'ye

² Henüz ilk buzağısına sahip olmamış dişi sığır (Türk Dil Kurumu, t.y.).

kadar görülmüştür. Mısır dinine ait Anubis ve Apis boğası gibi tanrılar ise İtalya'ya dek yayılmıştır. Pompeii ve Roma'da İsis'e ait tapınaklar yer almaktadır. Yunan ve Romalı yazarlar Nil Nehri, hiyeroglifler ve İsis gibi tanrıçalar sebebiyle Mısır sanatına hayranlık duymaktadır. Bu çeşitli temaların yanında Mısır dininde hayvanlara yüklenen anlamın da rolü büyüktür (Kelting, 2024, s. 87). İo'nun inek olarak geçirdiği uzun süreç hem insanlar hem de tanrıların bir hayvan görünümü altında gizlenebileceğinin göstergesidir. Apis boğası, İsis kültü ve İo, tanrıların ve yarı tanrıların düzenli olarak şekil değiştirdiği insan-tanrı-hayvan metamorfozu geleneğini de yansıtmaktadır.

4. PLASTİK SANATLARDA İKONOĞRAFİK TEMSİLLER

Antik Çağ ile birlikte, medeniyetler arasında sanatsal etkileşimin başladığı görülür. Yeni Hanedanlık Döneminde ve Geç Dönemden Yunan-Roma Dönemine geçiş sürecinde siyasal ve kültürel ilişkilerin etkisiyle medeniyetler birbirinden oldukça etkilenmiştir (Sadıkoğlu, 2007, s. 99). Mitin temel noktaları; Argos'ta Hera rahibesi olan İo'nun konumu, bir ineğe dönüşmesi, Mısır'a yolculuğu ve orada Zeus'tan olan oğlunun doğumudur. Tüm bunlar Argos'taki Hera kültürünün Miken Uygarlığı'na kadar uzandığı, İo'nun 18. Mısır Hanedanı ile aynı döneme ait olduğu varsayımını ve bu dönemde Mısır ile Yunanistan arasındaki doğrudan teması desteklemektedir. Boynuzlu İsis temsilleri, İo mitinin gelişiminde büyük rol oynamış, Mısır ikonografisi, Yunan mitolojisi üzerinde bir etki yaratmıştır. İo'nun boynuzlu bakire olarak anılması da Yunanlar yarı hayvan yarı insan Mısır heykellerini gördükten ve İsis kültüyle tanıştıktan sonra ortaya çıkmıştır. Zeus'un İo'ya olan aşkı ve Hera'nın kıskançlığı gibi yönlerden diğer Yunan mitleriyle benzer şekilde karşımıza çıkan İo miti, bakirelerin ağaçlara, hayvanlara ve kuşlara dönüştüğü birçok örnekle de benzerlik göstermektedir. Alışılmadık olan ve onu Yunan'dan çok Mısır'a bağlayan ise hem sanatta hem edebiyatta İo'nun gerçek bir ineğe değil insani özelliklerini koruyan bir inek kızına dönüşmesidir. Mısır inanışlarına özgü bir diğer belirgin özellik de Epaphos'un doğumudur. Zeus'un dokunuşuyla dünyaya geldiği söylenen Epaphos, Mısır'a özgü bir tanrının nefesiyle hamile kalma motifine uymaktadır (Hicks, 1962, s. 93-95). Batı sanatının başlangıcı sayılan Mısır Sanatı, kendisiyle etkileşim halinde olan uygarlıklara ilham olmuş, başta Yunanlar, Giritler ve Romalılar olmak üzere birçok uygarlık Mısır inançlarını ve sanatını model almıştır.

4.1. Yunan ve Mısır Sanatında Benzerlikler

İmgelerle dolu Yunan dünyasında sanat eserlerinin varlığı yoğun şekilde görülür. Kamusal alanlarda kolektif bir algı için tasarlanan Antik dönem eserleri, dönemin kültürel şahitleridir. Toplumun onlarla nasıl yaşadığı incelendiğinde eserlerin dünyasının, insanların dünyası olduğu ve imgeler dünyasının hayatın bir parçası olduğu görülmektedir (Hölscher, 2023, s. 6). Mitlerle birlikte yaşanan dünyanın gerçekliği ve inanılan tanrı ve kahramanların ulvi yaşamları iç içe geçmektedir. Yunan ve Mısır sanatının ortak temsili olan İo miti bunun önemli örneklerindedir. Dönemin sanatçılarının eserlerinde bu mitin tasvirleri karşımıza çıkmaktadır.

İlerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak bahsedileceği üzere mitin görsel temsilleri, Yunan vazo resimlerinde, Antik Roma kenti Pompeii'de bulunan tapınakların duvarlarında yer alan fresklerde ve Avrupa resim sanatının önde gelen sanatçılarının çeşitli eserlerinde karşımıza çıkmaktadır. Yunan sanatında İo'nun genellikle şakaklarında küçük boynuzları olan bir kadın ya da beyaz bir inek olarak tasvir edildiği görülmektedir. Tüm bu tasvirlerde İo, Zeus ile birlikteyken, bir kayanın üzerinde otururken ya da bir ağaca bağlı şekilde beklerken Argos tarafından korunmaktadır. Hermes ise diğer taraftan gizlice onları gözetlemekte ya da onlara yaklaşmakta, bazen de Argos'u öldürerek İo'yu serbest bırakmaktadır. Zaman zaman Hera da resme dahil edilerek onları izlerken ya da Argos'un cansız bedeninin yanında görülmektedir.

Argos'un öldürülmesinin en eski betimlerinden biri olan ve M.Ö. 540 civarına tarihlenen siyah figürlü bir Attika amforasında (Şekil 1) Hermes, başının her iki tarafında da yüzü olan ve düşerken

gösterilmiş Argos'a saldırmaktadır (Carpenter, 2002, s. 45). Bir inek olarak tasvir edilen İo sahneye arkasını dönerken Hera ise elleri havada yardıma gelirken tasvir edilmiştir.

Şekil 1. Exekias Ressamı, Argos'u Öldüren Hermes, M.Ö. 540, Attik siyah figürlü amfora, 44,2 x 27,5 x 27,5 cm, British Museum, Londra (Exekias Ressamı, M.Ö. 540).

Şekil 2. Argos Ressamı, Hermes Yüz Gözlü Argos'u Öldürürken, t.y., Attik kırmızı figürlü stamnos, 29,8 x 24,5 cm, Viyana Sanat Tarihi Müzesi, Avusturya (Argos Ressamı, t.y.).

Argos Ressamına ait kısa boyunlu ve iki yatay kulplu bir şarap kabı olan stamnos (Şekil 2) üzerinde, Hera'nın emriyle, Zeus'un bir ineğe dönüştürdüğü güzel İo'yu korumakla görevli ve vücudunun her yerinde gözleri olan dev Argos'un, Hermes tarafından öldürülmesi betimlenmiştir (Carpenter, 2002, s. 45). Uzun sakalıyla betimlenen Hermes, sol dizinin üzerine çökmüş Argos'u sol eliyle sakalından yakalamış ve sağ eliyle tuttuğu kılıcını ona doğrultmuştur. Aslında bir inek olan fakat bu resimde boğa olarak tasvir edilen İo, arkalarında yer almaktadır. Sağda Zeus, sol elinde bir asa tutarak hayvan pençesi şeklinde ayaklara sahip katlanır bir taburede otururken görülmektedir.

M.Ö. 460'a tarihlenen, su taşımak için kullanılan bir kap olan hydra üzerinde (Şekil 3) Hermes ve Argos'un karşılaşması betimlenmiştir (Boardman, 2013, s. 225). Ön planda yüz gözlü koruyucu Argos, başını geriye çevirmiş, elindeki sopayı kendisine kılıç çeken Hermes'e doğru kaldırmış şekilde görülür. Solda ise elinde asa tutarak ayakta dikilen bir kadın ve bastonuna yaslanmış ayakta dikilen sakallı bir

erkek görülmektedir. Hermes'in arkasında yer alan dor başlıklı sütun, sahnenin Argos'ta yer alan Hera Tapınağı'nda gerçekleştiğini vurgulamaktadır.

Şekil 3. Agrigento Ressamı, Hermes, İo ve Argos, M.Ö. 460, kırmızı figürlü hydra, 37 x 28 cm, Boston Güzel Sanatlar Müzesi, ABD (Agrigento Ressamı, M.Ö. 460).

M.Ö. 1. yy.a ait, Pompeii'de İsis Tapınağı'nda yer alan bir freskte (Şekil 4), İsis ve İo iki farklı kişi olarak gösterilmiştir (Kitat, 2025, s. 20). Zeus'un sevgilisi İo, Mısır'da Tanrıça İsis tarafından karşılanır. Yunan nehir tanrısı Neilos (Nil) tarafından omzunda taşınarak getirilmiştir ve beyaz bir elbise giymiş, elinde bir yılanı tutarken tasvir edilmiş İsis'i eliyle selamlamaktadır. İo'nun alnında yer alan boynuzlar dikkat çekmektedir. Bu resim, Yunan ve Mısır ikonografisinin iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 4. İo, Nil ve İsis, M.Ö. 1. yy., Pompeii İsis Tapınağı'ndan fresk, Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi, İtalya (Anonim, M.Ö. 1. yy.).

Correggio'ya ait 1530 tarihli *Jüpiter ve İo* isimli eserde (Şekil 5), mitin başlangıcı olan, Zeus'un İo'nun kaçışını engellemek için üzerine karanlık sisler yayması ve bu sislerin arasından İo'yu elde edişi resmedilmektedir (Viyana Sanat Tarihi Müzesi, t.y.).

Şekil 5. Correggio, Jüpiter³ ve İo, 1530, tuval üzerine yağlı boya, 162 x73,5 cm, Viyana Sanat Tarihi Müzesi, Avusturya (Correggio, 1530).

Kuzey Hollanda'da bu mitin en eski tasviri olarak bilinen Abraham Bloemaert'e ait 1592 tarihli *Merkür, Argos ve İo* isimli eserde (Şekil 6) Hermes, üç farklı şekilde tasvir edilmiştir (Boynudelik, 2017, s. 63). Resmin merkezinde kaval çalarak Argos'u uyutmaktadır. Ayaklarının hemen yanında atribülerinden biri olan burmalı asası ve kılıcı görülmektedir. Argos, başında yer alan yüz gözünden tanınmaktadır. Beyaz bir ineğe dönüştürülmüş İo ise uzaktan olanları izlemektedir. Resmin geri planında bir kaya üzerinde Hermes, Argos'un kesilmiş başını elinde tutmuş zaferle havaya kaldırırken resmedilmiştir. Gökyüzünde ise Hermes görevini tamamlamış ve uçarak uzaklaşırken görülmektedir.

Şekil 6. Abraham Bloemaert, Merkür, Argos ve İo, 1592, tuval üzerine yağlı boya, 63,5 x 81,3 cm, Utrecht Merkez Müzesi, Hollanda (Bloemaert, 1592).

Nicolas Poussin, 1633 tarihli *Juno ve Öldürülen Argos'lu Manzara* isimli eserinde (Şekil 7) İo mitinin son sahnesini tasvir etmektedir (Berlin Devlet Müzeleri, t.y.). Öldürülen Argos'un bedeni resmin sağ tarafında yerde uzanmaktadır. Hera ise onun vücudundan aldığı yüz gözü yanında yer alan tavus kuşunun kuyruğuna yerleştirecektir. İneğe dönüştürülen İo, Hera'nın arkasında, kaçarken resmedilmiştir. Hermes ise görevini tamamlamış ve gökyüzünde uçarak uzaklaşmaktadır.

³ Baş tanrı Zeus'un Roma mitolojisinde karşılığıdır.

Şekil 7. Nicolas Poussin, Juno⁴ ve Öldürülen Argos'lu Manzara, 1633, tuval üzerine yağlı boya, 122,5 x 198,5 cm, Gemaldegalerie, Berlin (Poussin, 1633).

Peter Paul Rubens'in 1635 tarihli *Hermes ve Argos* isimli eserinde (Şekil 8) atribüsü olan kanatlı başlığın tanınan Hermes'in çaldığı kavalın sesiyle bir ağaca yaslanmış uyuyan Argos resmedilmiştir (Boynudelik, 2017, s. 57). Bu sırada Hermes elinde silahıyla Argos'u öldürmek için doğru zamanı beklemektedir. İo, resmin sağında ağacın altında olanları izlemektedir.

Şekil 8. Peter Paul Rubens, Hermes ve Argos, 1635, ahşap panel üzerine yağlı boya, 63 x 87,5 cm, Gemaldegalerie, Berlin (Rubens, 1635).

Şekil 9. Jacob Jordaens ve Jan Wildens, Merkür ve Argos, 1640, tuval üzerine yağlı boya, 121,3 x 184,8 cm, Norton Simon Müzesi, Pasadena, ABD (Jordaens ve Wildens, 1640).

Figürleri Jacob Jordaens'e, peyzajı ise Jan Wildens'e ait, Ovidius'un *Dönüşümler* eserinden esinlenerek yapılan 1640 tarihli *Merkür ve Argos* isimli eserde (Şekil 9) Zeus'un, kıskanç Hera'dan kurtulmak amacıyla sevgilisi İo'yu bir ineğe dönüştürmesi resmedilmiştir (Boynudelik, 2017, s. 53). Solda, Hermes'in Argos'u elindeki kavalı çalarak uyuttuktan sonra sinsice yaklaşma anı yer alırken

⁴ Hera'nın Roma mitolojisinde karşılığıdır.

resmin sağ tarafında beyaz inek İo yer almaktadır. Resmin alt tarafında ise Hermes'in atribüleri olan kanatlı miğferi ve asası görölmektedir.

4.2. Antik Mısır Sanatında İo Mitinin Farklı Yansımaları

Yunan tanrılarından farklı olarak Antik Mısır tanrıları insanların arasına karışmazlar. Bu tanrıların en büyük erdemleri sevgi, nefret ve yardımseverlik duygularıdır. Tanrılara insani nitelikler verme eğilimi sonradan gelişmiş olsa da şimdiye kadar tespit edilen yaklaşık iki bin tanrı, tıpkı insanlar gibi heyecan duygusuyla tasvir edilmiş, korudukları bölgeler ve kentlerin kaderini belirlemişlerdir. Antik Mısır mitolojisinde Gökyüzü Tanrıçası olan Nut (Hathor), inek başı-boynuzu ile tasvir edilmekte ve kadın olduğu düşünölmektedir (Sadıkoğlu, 2007, s. 46). Doğrudan İo'dan bahseden eserler bırakmamış olsalar da benzer temalar Mısır sanatında yaygın olarak kullanılmaktadır. Mısır sanatında İsis ve Nut gibi tanrıçaların boğa boynuzlu bir güneş diski ile betimlendiği görölmektedir. İsis ve Nut'u süsleyen boynuzlu güneş diskleri Mısır tapınaklarında sıkça karşımıza çıkmaktadır. Mısır sanatında İo miti doğrudan işlenmemiş olsa da İsis, Nut ve Apis ikonografileri, Yunan sanatı ile ortak sembolik ögeler taşımaktadır. İo'nun inek biçiminde farklı coğrafyaları dolaştığı anlatıları ile Mısır inancında yer alan kutsal boğa-inek kavramı örtüşmektedir. Boynuzlu kadın ya da inek tasvirlerinin yer aldığı Mısır sanatına ait eserler dolaylı olarak İo'nun Mısır'a geçişinin izlerini yansıtmaktadır. Yunan mitolojisinde İo da zamanla boynuzlu bir inek olarak tasvir edilmiştir. Benzer semboller iki geleneğin iç içe geçtiğini göstermektedir.

M.Ö. 664'e tarihlenen İsis Kalkanı'nda (Şekil 10), İsis'in sembolü olan kutsal inek, tanrıçanın tüm ikonlarında olduğu gibi başının üzerinde yer alan boynuzlar aracılığıyla vurgulanmış ve güneş diski ile birlikte tasvir edilmiştir.

Şekil 10. İsis Kalkanı, M.Ö. 664, bronz veya bakır alaşımli yeşil ve mavi cam, 21 x 14x 4,7 cm, The Metropolitan Museum of Art, ABD (Anonim, M.Ö. 664).

M.S. 4. yy.a tarihlenen ve Roma İsis kültürünün bir parçası olan Tanrıça İsis'in alnında boynuzlarıyla tasvir edildiği mermer büstü (Şekil 11), İo ve İsis özdeşliğini kanıtlar niteliğindedir.

Şekil 11. İsis Büstü, M.S. 4. yy., mermer, 43x59x24 cm, Louvre Müzesi, Paris (Anonim, M.S. 4. yy.).

Antik Mısır'da Apis boğası ayrı bir kutsal varlık olarak saygı görmektedir. Yunan düşüncesinde İo'nun oğlu Epaphos'un Apis ile özdeş olduğu inancı ve Yunan yazarlarca Apis'in Mısır dilinde Epaphos'un karşılığı olduğunun düşünülmesi (Erhat, 2007, s. 158), Apis boğası tasvirlerinin (Şekil 12 ve 13) yaygınlaşmasını sağlamıştır. Mısır'ın kutsal boğa kültürünü temsil eden bu heykeller aynı zamanda İo'nun Mısır'daki soyunu simgelemektedir.

Şekil 12. Apis Boğası, M.Ö. 4. yy., serpentinit heykel, 53 x 19 x 59 cm, Cleveland Sanat Müzesi, ABD (Anonim, M.Ö. 4. yy.).

Şekil 13. Apis Boğası, M.S. 2. yy., heykel, İskenderiye Greko-Romen Müzesi, Mısır (Anonim, M.S. 2. yy.).

İskenderiye Kom El Shoqafa katakomplarında bulunan ve Tanrıça İsis'i, kanatlı kollarıyla kutsal boğa Apis'i ayakta kucaklar şekilde tasvir eden rölyef (Şekil 14), antik Mısır'da Tanrıça İsis'in, Apis boğasının annesi olduğu anlatısını kanıtlar niteliktedir.

Şekil 14. Kom El Shoqafa Katakombuları, M.S. 2. yy., İskenderiye, Mısır (Anonim, M.S. 2. yy.).

5. SONUÇ

İo miti, eski ve aynı zamanda karmaşık Antik Yunan mitlerinden biridir. Eski çağlarda bu mite dair birçok farklı anlatı vardır. İo ve İsis arasındaki ilişki, Helenistik ve daha sonraki Roma İsis kültürünün gelişimi bağlamında karşılıklı bir etkileşimin sonucudur. Argos'ta Zeus ve Hera'ya tapınma ile ilgili anlatılardan sonra Mısır ile bağlantısı ve İsis ile ortak noktaları öne çıkmaktadır. İo'nun uzun bir sürgünün sonunda Mısır'a varması, Yunan ve Mısır geleneğinde önemli bir ortak tema olmasını sağlamıştır. Bu aşamada İo'nun, Mısır tanrıçası İsis ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Mısır'da İsis'e tapan Yunanlar, İo'nun buraya gelerek İsis tapınaklarını tanıttığını anlatırken bazı gelenekler İo'nun Mısır'da İsis'e dönüşerek tapınakları kurduğunu anlatmaktadır. Boğa boynuzlu bir kadın olarak tasvir edildiği görülen İsis, yine boğa boynuzlu bir kadın ya da bembeyaz bir inek olarak tasvir edilen İo ile Geç Antik Çağ'a kadar özdeştir. Antik kaynaklar, İo ve İsis'in aynı kutsal hikâyeye çerçevesinde ele alındığını belgelemektedir.

İo mitinin Yunanistan'dan Mısır'a geçişinde Helenistik Çağ'da kurulan Yunan kolonileri ve İskenderiye etkin rol oynamaktadır. İki kültür arasındaki ticaret ve etkileşim, Yunan ve Mısır dinlerinin kaynaşmasını sağlarken, İsis kültürü Yunan dünyasında yaygınlaşmıştır. Roma İmparatorluğu'nda İsis tapınaklarının ve Apis boğa heykellerinin bulunması, Mısır inançlarının tüm Akdeniz'e taşındığının açık göstergesidir. Antik yazarların eserlerinde aktardığı ve sanatçıların çalışmalarında görülen İo ve İsis'in ortak betimleri, mitolojik öğelerin ticaret, tapınma ve sanat gibi kültürlerarası etkileşim yoluyla nasıl aktarıldığını göstermektedir. Edebi kaynaklar İo ve İsis'in; Nil nehri dolayısıyla bereketin, refahın, kurtuluşun ve özgürleşmenin, yeni bir soyu başlatması dolayısıyla yeni bir yaşamın başlangıcının geniş ve evrensel bir sembolü olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır. Birçok fresk, resim ve heykel bunu kanıtlar niteliktedir.

BEYANLAR / DECLARATIONS

Etik Kurul Beyanı:

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalar kapsamında yer almaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı:

Yazar(lar), çalışmanın tüm süreçlerinde araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun hareket edildiğini beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazar(lar), bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansman Beyanı:

Atıf/Citation: Yücel, E. (2026). Antik Yunan ve Mısır mitolojilerinden ortak temsiller: İo mitinin plastik sanatlara yansması. *ART7 Sanat ve İletişim Dergisi*, 5, 42-56.

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı:

Çalışmanın tüm aşamaları yazar tarafından yürütülmüştür.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı:

Bu çalışmanın hazırlanmasında üretken yapay zekâ araçlarından yararlanılmamıştır.

Görsel, Tablo ve Şekil Kullanım Beyanı:

Çalışmada kullanılan görsel, tablo, şekil ve diğer materyallerin kaynakları ilgili yerlerde belirtilmiştir. Bu materyallerin kullanımına ilişkin telif ve izin sorumluluğu yazar(lar)a aittir.

Telif ve Lisans Beyanı / Copyright and License Statement:

Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) kapsamında yayımlanmaktadır. Telif hakkı yazar(lar)a aittir; ART7 Sanat ve İletişim Dergisi çalışmanın ilk yayın hakkına sahiptir.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0). Copyright belongs to the author(s); ART7 Journal of Art and Communication holds the right of first publication.

KAYNAKÇA

- Agrigento Ressamı. (M.Ö. 460). *Hermes, İo ve Argos* [Vazo resmi]. Boston Güzel Sanatlar Müzesi, ABD. <https://collections.mfa.org/objects/153634/water-jar-hydria-depicting-io-and-argos?ctx=f4b49676-0da5-484d-9b15-0c0c3d7918ee&idx=1>
- Aiskhylos. (2000). *Zincire Vurulmuş Prometheus* (A. Erhat ve S. Eyüboğlu, Çev.; 21. Baskı). İş Bankası Kültür.
- Aiskhylos. (2004). *The Suppliants*. Kessinger.
- Anonim. (M.Ö. 1. yy.). *İo, Nil ve İsis* [Fresk]. Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi, İtalya. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Fresco_of_the_goddess_Isis_receives_Io_at_Canopus.jpg
- Anonim. (M.Ö. 4. yy.). *Apis Boğası* [Heykel]. Cleveland Sanat Müzesi, ABD. <https://www.clevelandart.org/art/1969.118>
- Anonim. (M.Ö. 664). *İsis Kalkanı* [Heykel]. The Metropolitan Museum of Art, ABD. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/548425>
- Anonim. (M.S. 2. yy.). *Apis Boğası* [Heykel]. İskenderiye Greko-Romen Müzesi, Mısır. <https://egy monuments.gov.eg/en/museums/graeco-roman-museum/>
- Anonim. (M.S. 2. yy.). *Kom El Shoqafa Katakoplari* [Heykel]. İskenderiye, Mısır. https://tr.wikipedia.org/wiki/İskenderiye_Kom_es-Shoqafa_Yeraltı_Mezarları
- Anonim. (M.S. 4. yy.). *İsis Büstü* [Heykel]. Louvre Müzesi, Paris. <https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010250299>
- Argos Ressamı. (t.y.). *Hermes Yüz Gözülü Argos'u Öldürürken* [Vazo resmi]. Viyana Sanat Tarihi Müzesi, Avusturya. <https://www.khm.at/en/artworks/hermes-toetet-den-100-aeugigen-argos-56716>
- Berlin Devlet Müzeleri. (t.y.). *Landschaft mit Juno und dem getöteten Argos*. Sammlungen Online. Erişim tarihi: 13 Mayıs 2026, <https://recherche.smb.museum/detail/869298>
- Bloemaert, A. (1592). *Merkür, Argos ve İo* [Resim]. Utrecht Merkez Müzesi, Hollanda. <https://collectie.centraalmuseum.nl/details/collection/19322>
- Boardman, J. (2013). *Kırmızı figürlü Atina vazoları: Arkaik dönem*. Homer.
- Boynudelik, Z. İ. (2017). *Bu resim ne anlatıyor? Mitoloji*. Bilgi Üniversitesi.
- Can, Ş. (2011). *Klasik Yunan mitolojisi* (22. Baskı). Ötüken.
- Carpenter, T. H. (2002). *Antik Yunan'da sanat ve mitoloji*. Homer.
- Correggio. (1530). *Jüpiter ve İo* [Resim]. Viyana Sanat Tarihi Müzesi, Avusturya. <https://www.khm.at/en/artworks/jupiter-und-io-40-1>
- Cotterell, A. ve Storm, R. (2011). *Büyük dünya mitoloji ansiklopedisi*. Alfa.
- Cömert, B. (2025). *Mitoloji ve ikonografi* (2. Baskı). Yapı Kredi.
- Erhat, A. (2007). *Mitoloji sözlüğü* (32. Baskı). Remzi.
- Exekias Ressamı. (M.Ö. 540). *Argos'u Öldüren Hermes* [Vazo resmi]. British Museum, Londra. https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1848-0619-4
- Hansen, W. (2017). *Yunan ve Roma mitolojisi* (Ü. H. Yolsal, Çev.; 4. Baskı). Say.
- Homeros. (2001). *Odyseia* (A. Erhat ve A. Kadir, Çev.; 12. Baskı). Can.
- Homeros. (2005). *İlyada* (A. Erhat ve A. Kadir, Çev.; 20. Baskı). Can.
- Hölscher, T. (2023). *Yunan sanatı* (Ö. İpek, Çev.; 1. Baskı). Runik.

Atıf/Citation: Yücel, E. (2026). Antik Yunan ve Mısır mitolojilerinden ortak temsiller: İo mitinin plastik sanatlara yansması. *ART7 Sanat ve İletişim Dergisi*, 5, 42-56.

- Jordaens, J. ve Wildens, J. (1640). *Merkür ve Argos* [Resim]. Norton Simon Müzesi, Pasadena, ABD. <https://www.nortonsimon.org/art/detail/F.1976.01.P>
- Kelting, E. W. (2024). *Egyptian things: Translating Egypt to early imperial Rome*. California Press. <https://doi.org/10.1525/luminos.207>
- Kitat, S. (2025). The cult of Isis Io from Egypt to Pompeii. L. Koscielak (Ed.), *Acta Inter Culturalia* (1. Baskı, ss. 9–28). FASS Warsaw.
- Magnolo, A. (2022). Io as Isis: A Lycophronean myth in Nonnus. *Literature*, 2, 374–382. <https://doi.org/10.3390/literature2040031>
- Ovidius, P. N. (2019). *Dönüşümler* (A. Coşkun Abuagla, Çev.; 5. Baskı). Yapı Kredi.
- Panofsky, E. (2012). *İkonoloji araştırmaları* (O. Düz, Çev.; 4. Baskı). Pinhan.
- Plinius, G. S. (2024). *Doğa tarihi [XXXV. kitap]* (S. Sandalcı, Çev.; 1. Baskı). Doğu Batı.
- Poussin, N. (1633). *Juno ve Öldürülen Argos'lu Manzara* [Resim]. Gemäldegalerie, Berlin. <https://recherche.smb.museum/detail/869298/landschaft-mit-juno-und-dem-getöteten-argus>
- Rubens, P. P. (1635). *Hermes ve Argos* [Resim]. Gemäldegalerie, Berlin. https://www.peterpaulrubens.net/mercury-and-argus.jsp#google_vignette
- Sadıkoğlu, P. (2007). *Antik Mısır sanatı ve tarihsel akıştan günümüze etkiler* (1. Baskı). Boyut.
- Strabon. (2000). *Antik Anadolu coğrafyası* (A. Pekman, Çev.; 4. Baskı). Arkeoloji ve Sanat.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). Düve. *Türk Dil Kurumu Sözlükleri: Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr>
- Viyana Sanat Tarihi Müzesi. (t.y.). *Jüpiter ve İo*. Artworks. Erişim tarihi: 13 Mayıs 2026, <https://www.khm.at/en/artworks/jupiter-und-io-40-1>